

Zvláštní číslo
o vokálních skupinách:

THE BEATLES

České vokální skupiny

Vokální skupiny v džezu

MELODIE

SPIRITUÁL KVINTET O SOBĚ

JIŘÍ TICHOTA

ZAVINIL TO GERSHWIN

Roku 1958 hostoval v Praze obchodně velmi podnikavý černošský soubor Everlyman opera, který cestoval po světě s Gershwinovou operou Porgy and Bess. Sbor tohoto souboru natočil pro naše Gramofonové závody i několik spirituálů a ty vzbudili u členů Vysokoškolského uměleckého souboru takový zájem, že se pokusili některé z nich zařadit do svého repertoáru. Mezi tehdejšími „Vusáky“ jsme byli i my čtyři — totiž Ivo Mach, Miroslav Keller, Miroslav Kastelovič a Jiří Tichota.

O ČTYŘI ROKY POZDEJI

se sešel náš kvartet na první zkoušce. Pokoušeli jsme se zazpívat si znovu „evrymenské“ spirituály i některé z klasičtějších. Zpívali jsme takřka v pozor, bez instrumentálního doprovodu. Tak nás také poprvé slyšel inž. Zbyněk Mácha. V té době totiž vyšla pozoruhodná antologie Americká lidová poezie, kterou sestavil L. Dorůžka, a když jsme se obrátili na autora s prosbou o radu, doporučil nám Zbyněk jako našeho největšího znalce a fandu americké lidové hudby.

„TO SE PODÍVEJME, CO SE DĚJE V PRAZE!“

prohlásila úsměvavá kštica. Pak jsme dlouhé hodiny poslouchali. Vyprávěla nám o velkém hnutí za obrodu folklóru v Americe, o Seegroví, Weavers a dalších a dalších souborech i jednotlivcích. Doněs nahrávky a zpěvníky. A hlavně nám doporučila, abychom přibrali instrumentální doprovod a rozšířili repertoár i na jiné druhy amerických lidových písní.

DEBUT

1962. První naše velká příležitost — džezový festival v Karlových Varech. Přes pochopitelnou pečal začátečnickví jsme měli úspěch. Mnozí se vystoupení, začíná pravidelná práce. Za čas hledáme konkurse zpěvačku. Protože nám učaroval projev černošské lidové umělkyně, máme již předem připraven notýsek se šitkem

ODETTA

Ti, kdo nás znají z vystoupení by se dnes již asi divili, kdybychom jí správně říkali Růženka. A ta pravá, americká, by se

zase jistě divila, kdyby věděla, jak se v Československu často hudruje na její pozdní docházku. Jsme komplet.

PRÁCE.

Časem se nahromadila kolem naší práce „celá kupa setsakramentsky ožehavých problémů“. Tím setsakramentsky nejožehavějším je jistě otázka stylu.

Americký folklór tvoří dnes stylově nepřehlednou mozaiku, v které se odráží pestré národnostní složení obyvatel, obrovská rozloha země, nejrozmanitější zaměstnání jeho tvůrců i pohnuté dějiny. Proto zde dnes často vznikají soubory, specializující se jen na určitý druh projevu. A soubory s programem univerzálním, jako byli např. Weavers, mohou předpokládat, že posluchači znají řekněme spirituály i přímo od černošských skupin, takže sami mohou všechny druhy písní zpívat prakticky stejně. To ovšem velice usnadňuje vytvoření jednotného, pro soubor typického stylu.

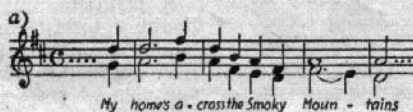
My máme situaci daleko složitější. Dnes zpíváme černé i bílé spirituály, pracovní písně, skotské a irské balady, písně námořníků, zlatokopů, kovbojů, trestanec-kých kolon, svérázné popěvky horalů, mordýřské balady stejně jako odborářské a protestní songy i umělé písně posledních let. A přitom považujeme za nutné přiblížit se u každého druhu nejtýpčtějšímu, nejpůvodnějšímu projevu (cum grano salis!). Věříme, že i tak je dnes možno mluvit o našem specifickém stylu, který netkví jen v přirozené přisadě českosti.

Jiným problémem je překládání textů. Jsme přesvědčeni, že u některých písní nemůže srozumitelnost textu vyvážit ochuzení o zvukové bohatství a dokonalý rytmus angličtiny. Jde především o spirituály a většinu černého folklóru vůbec a o všechny písně bohatě rytmizované. Zde je lépe seznámit posluchače s obsahem předem. Naproti tomu písně strofické, výpravné balady a např. pomalé písně kovbojské zpíváme česky, nebo překlad recitujeme do instrumentálních mezíher či přímo do zpěvu.

ÚPRAVY, TECHNIKA HRY A ZPĚV

Naše činnost, a to nás pochopitelně těší, dala podnět ke vzniku řady podobných souborů v Praze, Ústí n. L., Plzni a jinde. Pro tyto kolegy, i pro ostatní zájemce teď několik rad, opírajících se o naše zkušenosti.

Jak upravovat americké lidové písně? Pochopitelně neexistuje univerzální recept; rozhodující bude vždy charakter písně a cit upravovatele. Zásadně však je dobře mít na paměti, že lidová píseň má i ve stylizaci působit prostě a neafektovaně. Vedení hlasů musí být zpěvné, protože nahrazuje vlastně vícehlas vzniklý spontánně. Dobrý aranžér zná i cenu sóla, unisona nebo jednoduchého dvojhlasu a nezatažuje celou píseň plnou harmonizací. Dvojhlas se přitom nemá držet jen českých tercí a sext; lidoví zpěváci se nevyhýbají ani jiným souzvukům. Časté jsou akordické tóny, tvořící se základním hlasem kvinty a kvarty a to i v paralelách (ukázka č. 1; a, b).

b) All

Většinou pracujeme s čistými harmonie-mi, vyhýbáme se užívání otřepaných brumend a jiné veteše. Nejsložitější sazbu vyžadují spirituály, které předpokládají, jako černý folklór vůbec, i hlasově zdatné zpěváky. (ukázka č. 2).

All

Samostatnou kapitolu tvoří instrumentální doprovod. Většinou jde o kytaru, banjo, někdy i foukací harmoniku, housle a jiné nástroje. Není možné vypočítat všechny způsoby hry. Typické je však využívání doprovodných nástrojů i v melodii, basování, sólové mezihry a hlavně precizní rytmus. Akordická hra plektrem je potlačena, většinou tvoří jen rytmický základ pro sólové uplatnění jiného nástroje. Zvláště virtuózně bývá uplatněno speciální pětistrunné banjo (základní ladění g', c, g, h, d').

OHLASY

jsou zhruba dvoji: u publika, především u toho, které pravidelně navštěvuje naše celovečerní pořady na Zábradlí a v Redutě, a u kritiky, která nás zatím zná pouze z krátkých vložek na různých přehlídkách, festivalech a estrádách. S oběma snad můžeme být zatím spokojeni. To se týká zvláště „našeho“ publika, které dovede kupodivu stejně vše ocenit prostou krásou starodávné balady, jako temperament drsné horalské halekačky. Jeho základ tvoří mládež, která si přichází na naše pořady také sama zazpívat a tyto improvizované „hootenannies“ se protáhnou často i přes půl-noc. Jinak bylo pro nás největším významem 5 dní společných vystoupení s P. Seegrem.

A CO DÁL?

Své poslání vidíme především v seznamování veřejnosti s krásou u nás většinou neznámých lidových písní, z nichž řada může, jak se již dnes ukazuje, nahradit bezduché kýčovitě napodobeniny, které se z nedostatku jiného materiálu udržují mezi mládeží. Při tom si chceme vážit i specifického ovzduší, které s sebou tato práce nese a využít ho k jakési klubové práci. Připravujeme cyklus pořadů, v nichž bychom se postupně zaměřili na jednotlivé kapitoly dějin Ameriky a příslušné písně. Práce je před námi tedy dost. Věříme, že nebude zbytečná.